

Lélegezzenek fel az épületek

BESZÉLGETÉS CSILLAG KATALINNAL ÉS GUNTHER ZSOLTTAL,
A 3H ÉPÍTÉSZIRODA TERVEZŐIVEL

Négy éve, hogy a MOME campusfejlesztésre kiírt építészeti pályázatán a 3h Építésziroda terveit ismerte el első díjjal a zsűri. Hatalmas szakmai kihívás és egy grandiózus projekt állt akkor Csillag Katalin és Gunther Zsolt, az iroda alapító tervezői előtt. Vezetésükkel két meglévő épület került átalakításra, és három új létesítmény jött létre a Zugligeti úton. A 2018-ban már átadott – Csomay Zsófia és Németh Tamás által tervezett – TechPark mellett megjelenő friss funkciókkal és térbeli megoldásokkal vált teljessé a MOME Campus, ami 2019 őszén nyitotta meg kapuit. Ennek kapcsán beszélgettünk a 3h építészeivel.

3h Építésziroda: Főbejárat, MOME | 3h Architecture: Main entrance, MOME
© MOME, fotó: Bujnovszky Tamás

– *Repüljünk vissza az időben 2016 elejére, amikor megnyertétek a campus tervpályázatát... Mit éreztetek?*

CSILLAG KATALIN: Iszonyatosan örültünk. Volt már részünk néhány hasonló élményben, de megnyerni egy középület-együttest: szerintem ez jelenti egy építész számára a legfontosabb kihívást.

GUNTHER ZSOLT: Csináltunk korábban is nagy és komplex épületeket, úgyhogy nem rettentünk meg a feladattól, inkább gyorsan belevetettük magunkat a munkába. A pályázati jegyzőkönyv tartalmazott kritikákat, amiket számításba vettünk, és elkezdjük tovább érlelni a koncepciót.

– *Korábban volt már valamilyen kötődésetek a MOME-hoz?*

G. ZS.: Én a doktori tanulmányaimat ott végeztem Ferkai András témavezetése mellett, és óraadóként tanítottam is az egyetemen. Nem volt idegen az intézmény; tudtuk, hogy kikkel fogunk együtt dolgozni. A MOME részéről partnerként tekintettek ránk az első pillanattól kezdve. Őszintén tudtunk kommunikálni, és ez nagyon sokat segített a munkában.

CS. K.: Ha nem is baráti, de ismerős közegbe léptünk be, és mindenki úgy állt a feladathoz, hogy itt most együtt egy nagyon jó dolgot tudunk létrehozni.

– *Melyek voltak a koncepciótok alappillérei? Mire helyezték ki a terveket?*

CS. K.: A legfontosabb szervezőelemet egyértelműen a *tengely* jelentette, amit a *MOME Master* épület középfolysója jelölt ki. Ennek mentén terveztünk, és az így kapott térbeli képlettel vissza is utaltunk az eredeti Farkasdy Zoltán-féle koncepcióra. Ő az ötvenes években egy *B–A–C* épületi tengelyben gondolkodott. A *C* épület végül nem valósult meg. Az *A* épület önmagában aszimmetrikus, ugyanakkor maga a kompozíció a három épülettel szimmetrikus lett volna. Mi a Farkasdy-féle elképzelést folytattuk, ami szerint mindhárom épület

ugyanazon a koordináta-rendszeren belül helyezkedik el. Ezt nálunk az alapképzés – *Base* –, a mesterképzés – *Master* – és a tudásközpont – *Up* – épületei valósítják meg. Amikor a tengely mint szervezőelem megfogalmazódott, akkor rögtön éreztük, hogy valamit megtaláltunk, és sínre került a projekt.

G. ZS.: A tengely volt a térbeli telepítés alapja, de volt egy olyan gondolatunk is, hogy itt nemcsak az épületek tervezéséről vagy rekonstrukciójáról van szó, hanem egy újfajta MOME-identitás is születőben van. Amikor az egyetem 2006-ban felvette Moholy-Nagy László nevét, akkor nemcsak Iparművészetiből lett *MOME*, hanem megkezdődött egyfajta intézményi újragondolás is, amihez mi most az épületek szintjén szerettünk volna hozzátenni.

– *Összel valóban új logika mentén indult be az élet az egyetemen: az oktatás mellett olyan új funkciók is megjelentek, mint a kutatás-fejlesztés vagy a TechPark.*

CS. K.: Ezek a funkciók nagyon szépen ki tudják egészíteni egymást, a térben pedig három pólus köré rendeződnek: az oktatási épületek mellett a tudásközpont és a TechPark is megjelenik a campuson. Utóbbi mint adottságot kaptuk, hiszen a technológiai park épületeit nem mi, hanem Csomay Zsófia és Németh Tamás tervezték, és a campusfejlesztés korábbi szakaszában

3h Építésziroda: MOME BASE (alapfokú képzési épület) | 3h Architecture: MOME BASE (basic training building)

© MOME, fotó: Bujnovszky Tamás

ezek már fel is épültek. A mi feladatunk az volt, hogy az általunk tervezett tudásközpont és oktatási épületek a korábban felhúzott épületekkel összhangban tudjanak megvalósulni.

MOME MASTER (mesterfokú képzési épület).
Rekonstrukció és bővítés: 3h Építésziroda
 MOMÉ MASTER (master training building). Reconstruction and enlargement: 3h Architecture
 © MOMÉ, fotó: Bujnovszky Tamás

G. ZS.: Ami az oktatás tereit illeti: ott teljesen új térstruktúrát hoztunk létre. A MOMÉ-n zajló képzések nehezen tudtak beilleszkedni abba a középfolysós, tantermes rendszerbe, amit a korábbi *A* és *B* épületek kínáltak. A válaszuk erre az volt, hogy a tereket próbáljuk meg felszabadítani. A *B* épület teljes lebontásra került, és a helyén egy olyan épület – a *Base* – jött létre, amit a belső közösségi tér és az építészeti tömeg „lebegése” határoz meg. A Farkasdy-féle *A* épület megmaradt – ez a *Master* –, de a középfolysós teljesen megszűnt, és a két oldalán található tantermek oldalfalai is kikerültek. Így egy nagy, egybefüggő otthontér nyílt meg a hallgatók és az oktatók számára. Mindezzel a korábbi nyomott tereket szerettük volna radikálisan megváltoztatni, mert úgy éreztük, hogy az aulán kívül a MOMÉ-n korábban nem álltak rendelkezésre tágas terek, amelyekben az

ember fellélegezhet. Ezeket akartuk előállítani. Ezért van az új épületekben az a sok átrium és a szintek közötti összeköttetés, ami egyfajta nagyvonalúságot kölcsönöz az architektúrájának. Ezekkel az eszközökkel azt is alátámasztjuk, hogy váltás történik magában az oktatási rendszerében: sokkal szabadabb, nyitottabb oktatási struktúrában lehet most már itt tanulni.

– *Hogyan kapcsolódik mindehhez a tudásközpont?*

CS. K.: A tudásközpont az akadémiai képzést egészíti ki új funkciókkal. Itt az volt a szándékunk, hogy elsősorban ne kifelé kommunikáljunk az épülettel, hanem a belső munkát erősítsük. Építészetileg valamennyire el is akar határolódnunk a campus többi részétől, de teljesen zárttá azért nem akartuk tenni; és ebben segített Moholy-Nagy László mint inspirációs forrás...

3h Építésziroda: Belső tér, MOMÉ MASTER
 3h Architecture: Interior space, MOMÉ MASTER
 © MOMÉ, fotó: Bujnovszky Tamás

G. ZS.: Megpróbáltuk a Moholy-Nagy-féle gondolatokat kötni az épületek megjelenéséhez, ami leginkább a tudásközpont esetében valósult meg. A külső burkot a tőle ismert fényjátékok elvének rendeltük alá. Megjelent egy olyan hártya, ami nagyon érdekes fényeffektusokat enged meg, és sajátos módon definiálja újra a külső-belső viszonyát. Azért is volt fontos ezt az épületet ilyen módon megformálni, mert ez az épület egyfajta fáklya, zászlóshajó, ami a jövő irányába mutat. Lehet más, és másnak is kell lennie, mint a többi épület.

– *Említettétek, hogy a TechPark épületeit kvázi adottságként kaptátok kézhez. Mennyi tervezői érzékenységet vagy esetleg hátralépést kívánt tőletek ez a helyzet?*

G. ZS.: A TechPark azért is érdekes, mert a tervezői markáns döntést hoztak, amikor a két épület külső

3h Építésziroda: MOME UP (Innovációs Központ, Doktori Iskola, Könyvtár) | 3h Architecture: MOME UP (Innovation Centre, Doctoral School, Library)
© MOME, fotó: Bujnovszky Tamás

burkolata sötét színt kapott. A mi feladatunk az volt, hogy az akadémiai részt és a tudásközpontot hozzuk egy szintre; ezek legyenek egymással kölcsönhatásban. Így a *Base* hasonló vakolt fehér épület lett, mint a Farkasdy-féle *Master* épület. A tudásközpont – ami még mindig szervesen kapcsolódik az akadémiához, de már az innováció felé mutat – szintén fehér színű, de burkolatában technológiai szempontból már fejlettebb anyagtypust jelenít meg. Ha ezekre az épületekre ránézünk, akkor a fehéres tónus uralkodik, ami szép kontrasztban áll a TechPark színével. A campus így a sötét-világos dinamikája határozza meg. A TechParkkal kapcsolatos döntések nagy része egyébként már a mi színre lépésünk előtt megtörtént, és azt kell mondanom, hogy ezek a korábbi döntések alapvetően helyesek voltak.

CS. K.: A pályázati időszakban azt a döntést hoztuk, hogy a kiindulópontunk nem a TechPark épületegyüttese lesz, nem azt akarjuk folytatni további épületekkel, hanem a *Master* épületet vesszük alapul. Így indokoltá vált ez a fehéres világ. Szerintem jól is tesz a campusnak, hogy vegyes anyaghasználat jellemzi. Ha például a Budakeszi útról közelítjük meg a MOME-t, akkor először a sötét épületekkel találkozunk, de azért a háttérben már előbukkan egy kis fehér, és ez jól működő kontrasztot kölcsönöz az egész campusnak.

G. ZS.: Arra is figyeltünk, hogy a fehér épületeket ne uniformizáljuk. A *Master* épület eleve attól más, hogy az ötvenes évek közepén készült, viszont a két új épület sem homogén keretként fogja azt közre. A *Base* és az *Up* önálló identitással rendelkezik, és egy campus esetében ez a fajta variációs lehetőség szerintünk fontos.

CS. K.: Az összekötő kapcsot pedig az épületek függőleges ritmusa jelenti. Ez a ritmus a campus teljes látképét meghatározza, bármelyik irányból is közelítünk hozzá.

– *Ebből a ritmusból mintha egy kicsit kilózna a Gondúzó... Műemléki épületként olyan fix pontot jelentett, amivel mindenképpen kezdenetek kellett valamit.*

G. ZS.: A Gondúzó olyan, mint egy cukorfalat, egy önmagának való dolog, amit az ember ott talált... Egy talált tárgy. Az egyetemi épületegyüttes nagyon demokratikus helyzetet valósít meg, amibe egy parányi törést hoz a Gondúzó, azáltal hogy funkciójában máshova van pozicionálva, mint a többi épület. Kvázi professzori klubként is felfogható, ahova nem mindenki nyerhet bebocsátást. Azt gondolom, hogy egy ilyen finom hierarchiának szintén helye van az egyetemi campuson.

CS. K.: A Gondúzó esetében egy szép arányokkal rendelkező klasszicista villáról van szó, amit át tudtunk úgy alakítani, hogy a belsejében a modernista „áramló

tér” koncepciója is meg tudjon valósulni. A társalgó, a fogadófolyosó és a gardróbrész tágas téregyüttessé alakult. Kivettük az álmennyezetet, magasabb lett a belmagasság. Az egész épület fellélegzett.

G. ZS.: Itt nem volt cél a korhű restaurálás, mert nem lett volna őszinte. Az eredeti térrendszert nem ismerjük, az eredeti állapot visszaállításához nem volt elegendő információnk és tervanyagunk. Helyenként éltünk olyan elemekkel, amelyek a klasszicizmusra utalnak – ilyen például a parapet enyhe hullámzása –, de alapvetően újszerű, friss megjelenést szántunk az épületbelsőnek.

– *Az új épületek, épületrészek formája és téralakítása kapcsán mit emelnének ki?*

CS. K.: Az oktatási épületeknél fontos volt, hogy térben is minden a maga koncepcionális szintjét kövesse. Az alapkézésnek otthont adó *Base*-nél például nem volt szempont, hogy térbeli áttöréseket, átlátásokat biztosítsunk. A mesterkézés *Master* épületénél ellenben bejött az átlátás kérdése: látom a másikat, látom, hogy rajtam kívül még hányan tevékenykednek ugyanabban a térben. Mondhatjuk, hogy itt a különböző diszciplínák „látanak rá egymásra”: spontán csoportok alakulhatnak, közös projektek jöhetnek létre. A cél az, hogy olyan élő közösség alakuljon ki itt, mint mondjuk egy stúdióban, ahol különböző szakágak képviselői dolgoznak együtt folyamatosan.

G. ZS.: És ez a konkrét térbeli szintek között is megvalósult: földemeget vágtunk át, hogy az együttmű-

3h Építésroda: MOME GROUND (közösségi tér, eseménytér) | 3h Architecture: MOME GROUND (communal ground, events ground)

© MOME, fotó: Bujnovszky Tamás

ködés ne csak vízszintesen, hanem vertikálisan is irányt találhasson magának.

CS. K.: Az átlátás és együttműködés mellett fontos az is, hogy a hallgatók minél többet bent legyenek, érezzék sajátjuknak a campust, és találják meg a helyüket benne. Tudjanak egymásra hatva együtt dolgozni, és az órák után ne menjenek rögtön haza a feladataikkal. Most lesz rá hely, hogy ez megvalósulhasson.

– *Hisztek benne, hogy az épített terek a bennük zajló kreatív munkára is hatással bírhatnak? A campus „beleírhatja” magát a hallgatók fejébe és kezébe?*

G. ZS.: Nézzük meg a diplomamunkákat öt év múlva, és kiderül...

CS. K.: Valamilyen hatással biztosan lehetnek. Ezek az épületek aránylag nyugodt bázist nyújtanak, és a stabil strukturális háttér támogatja a kreatív gondolkodást. Ugyanakkor az is érdekes, hogy sok mindent fel lehet fedezni a campuson: a hallgatók rábukkanhatnak helyszínekre... belakhatják őket.

G. ZS.: Az eredeti elképzelés az volt, hogy olyan neutrális tereket hozunk létre, amelyek esztétikai szempontból nem zavaróak, ugyanakkor kellő inspiratív erővel bírnak. Az inspiráció forrása szerintem lehet a tér maga, a tér luxusa, ami itt megjelenik, és a térhez kapcsolódóan a fény is. Nagyon sok érdekes együttállás jelenik most meg a MOME épületeiben. Olyan helyekről jön be a természetes fény, ahonnan eddig nem. A nyugodt

hátter és a folyamatos, finom kapcsolat a külső világgal jelenti azt a kettősséget, ami inspirálhat.

– *Stabilitás, ami teret enged a spontaneitásnak...*

G. ZS.: Így van.

– *Voltak inspirációitok? Azt olvastam veletek kapcsolatban, hogy akár a kortárs szobrászattól is tudtok meríteni.*

G. ZS.: Itt mindjárt beugrik egy nagy közhely, ami egyébként utólag csengett csak le bennünk: a tudásközpont lényegében a Rubik-kockát idézi. Ez lehet egyfajta formai utalás, de valójában nem gondolkodtunk ilyen direkt átültetésekben. Ahogy említettük: számunkra a Farkasdy-épület tengelye bírt igazi szervezőerővel. Ennek mentén egy olyan belső utcát hozhattunk létre, amin ha az ember végigmegy, kibomlik előtte az egyik tér a másik után. Metaforaként meghatározó volt még a szív is. A *Ground [munkacímén a MOME Szíve – S. Á.]* az egyetem lüktető középpontját jeleníti meg. Ez az az épületrész, amely a különálló házakat egységes campusszá szervezi. A föld alatt megjelenő terei jelentik azt a pulzáló központot, ahol a közlekedőrendszer útvonalai összefutnak, és amely a campus legnagyobb zárt közösségi tereként tud működni. Ha pedig a szobrászattól említjük... Úgy gondolom, hogy ritkán vannak direkt inspirációk, inkább tudat alatt hatnak az emberre olyan alkotók, akiket fontosnak tart.

Számunkra az egyik ilyen szobrász Antony Gormley. Ha belegondolok, hogy a tudásközpontban a földemek spirálszerű átlukasztásával alakult ki egy rendszer, ami egyetlen térré kapcsolja össze a különböző szinteket, akkor nem vagyok messze attól, hogy a Gormley-féle szobroknak egy negatívját fedezzem fel benne. Ez nem jelent tiszta átemelést, de közvetett formában valami tőle is beépült az épületünkbe.

CS. K.: Rendszerint valóban sok oldalról inspirálódik az ember, de ennél a projektnél az adottságok, a környezet, a beszélgetőpartnereink voltak igazán erős hatással ránk. Ez az épületegyüttes csak ezen a helyszínen tudott megvalósulni; abszolút helyhez kötött itt minden.

– *Most, hogy már bejárhatóvá váltak a terek: van személyes kedvencetek?*

CS. K.: Ha az egyetem véletlenül nem költözne be a *Base* felső szintjére, akkor mi az irodával szívesen áthelyeznénk oda a bázisunkat...

G. ZS.: A *Base*-ben az az érdekes, hogy bár egyszerű képlettel dolgozik, mégis csalafintán mennek fel a lépcsők, apró, alig látható gesztusok fedezhetők fel benne, és ettől összetettevé, élvezhetővé válik az egész. A legfelső szintjén pedig olyan gerendákkal találkozhatunk, amelyek valóban elementáris erővel hatnak. Egy másik, kívülről is látható, drámai térrészlet a tudásközpont épületét kettészelő rés,

Gondúzó (eseménytér). Rekonstrukció: 3h Építésziroda | Gondúzó (events ground). Reconstruction: 3h Architecture
 © MOME, fotó: Bujnovszky Tamás

amiben mintha két kondenzátor közötti feszültségként jelennének meg a kis hidacsok. Ezzel a megoldással lazítottuk fel a tudásközpont épületének hatalmas tömegét, és szerintem sokan fognak ott ácsorogni, nézelődni.

CS. K.: Valójában minden részletért elég sokat küzdöttünk, és nehezen mondja a gyerekeire az ember, hogy az egyiket jobban szereti, mint a másikat. Mindegyik épületben van, amihez nagyon kötődünk. Az *Up* homlokzatát például nagyon hosszan fejlesztettük, a kávézó is sok törődést igényelt, a *Base*-t pedig a statikai rendszere miatt emeljük ki. Én személy szerint nehezen mondanék egyetlen kedvencet. Még nagyon közeli a projekt.

– *Az irodátok tavaly ünnepelte alapításának 25. évét. Rengeteg munka áll már mögöttetek; a MOME Campust hol helyeznétek el ebben a történetben? Ez a csúcspont?*

CS. K.: Szerintem igen, ez a csúcspont.

G. ZS.: És reméljük, hogy lesznek még további csúcspontok...

– *Elégedettek vagytok?*

G. ZS.: Jelen pillanatban úgy érezzük, hogy nagyon jól sikerült. Ez annak is köszönhető, hogy az asztal másik oldalán – a MOME Laboratory részéről – olyan emberek ültek, akik értenek az esztétikához. Nem azzal

kellett kezdenünk, hogy meggyőzzük a megbízókat egy magasabb esztétikai, építészeti minőségről, hiszen ők is eleve ezen – ha nem magasabb – szinten gondolkodtak. A megbízói oldal itt egy olyan értő és kritikus hozzáállást képviselt, ami egyrészt koncepcionális erőt, másrészt pedig egy olyan esztétikai alapot biztosított, amire építeni lehetett. Közös nyelvet beszéltünk. A siker így majdhogynem borítékolva volt.

CS. K.: A középületek jelentik azt az épülettípust, ahol tényleg lehet kísérletezni, lehet tereket alkotni. Egy irodaház ebből a szempontból például sokkal kötöttebb. Mi most nagy mozgásteret kaptunk, és sok olyan részlet megvalósulhatott, amivel szenvedélyesen tudtunk törődni. Egy építésznek a szíve csücske egy ilyen munka. Úgy gondolom, hogy végül nagyon komoly érték jött létre, amit elsősorban a diákok és a MOME oktatói kaptak. Kíváncsiak vagyunk rá, hogy hogyan tudnak élni vele, és hogyan lakják majd be ezeket az új tereket.

SCHNEIDER Ákos
 designteoretikus, a MOME oktatója

A szöveg az eredeti interjú (*Lélegezzenek fel az épületek – Interjú az új MOME Campust tervezőivel*: <https://designisso.com/2019/09/03/lelegezzenek-fel-az-epuletek-interju-az-uj-mome-campus-tervezoivel/>) aktualizált változata.